

ΟΙ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΙΟΙ ΚΑΙ ΤΟ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟ

- Το φλέγον και ακανθώδες ζήτημα της ιδρύσεως «Αυτοκεφάλου Εκκλησίας της Δωδεκανήσου» κατά την περίοδο της Ιταλοκρατίας στα Δωδεκάνησα.
- Ιστορικά-Εκκλησιαστικά έγγραφα εκ του προσωπικού αρχείου του Αποκρισαρίου (Αντιπροσώπου) του Οικουμενικού Πατριαρχείου παρά τη Εκκλησία της Ελλάδος, αιοδίμου Μητροπολίτου Τραπεζούντος Χρυσάνθου.

Ακατάλυτος και ακατάργητος μέσα στον κτιστό χωροχρόνο παραμένει ο ζωογόνος ομφάλιος λώρος, ο οποίος συνδέει τους Ορθοδόξους Δωδεκανησίους μετά της φιλοστόργου και κοινής τροφού του Ρωμαϊκού Γένους πολυμαρτυρικής καθηγιασμένης Μητρός Αγίας Μεγάλης του Χριστού Κωνσταντινουπολίτιδος Εκκλησίας, όπως αψευδώς έχει καταγραφεί στις σελίδες της απροσωπολήπτου και αδεκάστου παλαιάς και νεωτέρας εκκλησιαστικής ιστορίας του Οικουμενικού Θρόνου.

Ουδείς πολιτικός ή εκκλησιαστικός παράγοντας ηδυνήθη και καταλύσει τους όντως ακαταλύτους ιστορικούς κανονικούς και πνευματικούς εκκλησιαστικούς ιερούς δεσμούς των Ελλήνων Ορθοδόξων Δωδεκανησίων μετά του Πρωτοθρόνου και Πρωτευθύνου Οικουμενικού Πατριαρχείου, το οποίο υπήρξε και παραμένει αστασιάστως και αμεταθέτως σκέπη και κραταίωμα των εκκλησιαστικών αυτών πατριαρχικών επαρχιών.

Το ακλόνητο και ανόθευτο πατριαρχικό φρόνημα των Ορθοδόξων Ελλήνων Δωδεκανησίων ουδόλως εσαλεύθη ούτε και όταν κατά το έτος 1912 οι πατριαρχικές νήσοι της Δωδεκανήσου ευρέθησαν υπό δεινή ιταλική κατοχή και εγεύθησαν το πικρόν πόμα του ποτηρίου της από μέρους των Ιταλών κατακτητών συνεχούς και συστηματικής τακτικής και μεθοδευμένης προσπάθειας για τον εξιταλισμό των Ελλήνων της Δωδεκανήσου και προς τον δολίως σχεδιασθέντα αυτό σκοπό επεχείρησαν να επιβάλουν με ποικίλους τρόπους ακόμη και την εκ μέρους της Πρωτοθρόνου Μητρός Αγίας Μεγάλης του Χριστού Κωνσταντινουπολίτιδος Εκκλησίας χορήγηση του αυτοκεφάλου εκκλησιαστικού διοικητικού καθεστώτος στις νήσους της Δωδεκανήσου για την ίδρυση «Αυτοκεφάλου Δωδεκανησιακής Εκκλησίας», αλλά ευρέθησαν αντιμέτωποι με την σθεναρά και αμετακίνητη απόφαση των Ορθοδόξων Ελλήνων Δωδεκανησίων και εκείνων ακόμη οι οποίοι διαβιούσαν ως απόδημοι στο εξωτερικό.

Τα όντως πολύτιμα από ιστορικής και εκκλησιαστικής απόψεως και προσεγγίσεως σωζόμενα γραπτά τεκμήρια στο προσωπικό αρχείο του αιοδίμου Μητροπολίτου Τραπεζούντος Χρυσάνθου, ο οποίος υπήρξε από του έτους 1926 επισήμως διορισμένος Αντιπρόσωπος (Αποκρισάριος) του Οικουμενικού Πατριαρχείου «παρά τη Εκκλησία της Ελλάδος», πληροφορούμεθα αξιοπίστως τα γενόμενα περί της απόπειρας των Ιταλών κατακτητών να επιτύχουν την αποκοπή των πατριαρχικών εκκλησιαστικών επαρχιών της Δωδεκανήσου από της Μητρός αυτών Αγίας Μεγάλης του Χριστού Κωνσταντινουπολίτιδος Εκκλησίας και συνάμα την ίδρυση της λεγομένης «Αυτοκεφάλου Δωδεκανησιακής Εκκλησίας», όπως την κατονομάζει ο Τραπεζούντος Χρυσάνθος και περί της οποίας γράφει: *«Μετά την κατάληψιν της Δωδεκανήσου υπό των Ιταλών, κατά το έτος 1912, ο εκεί Ελληνικός λαός αντιμετώπιζε σθεναρώς την ασκουμένην βάνανυσον αποικιακήν πολιτικήν των ιταλικών*

αρχών... αι ιταλικάί αρχαί με τα σκληρά μέτρα τα οποία εφήρμοσαν, προσεπάθησαν να κάμψουν τόσον την αντίστασιν του ελληνικού λαού όσον και της Εκκλησίας... με τα μέτρα αυτά αι ιταλικάί αρχαί επέβλεπον το μεν εις την αλλοίωσιν του εθνολογικού χαρακτήρος το δε εις τον εξαναγκασμόν της Εκκλησίας Ρόδου να αποσχισθή του Οικουμενικού Πατριαρχείου και να ζητήση το αυτοκέφαλον της Δωδεκανησιακής Εκκλησίας.

Το δημιουργηθέν αυτό κλίμα επέφερεν ενδεχομένως την κάμψιν αντιστάσεως της Εκκλησίας και ηνάγκασεν αυτήν να ζητήση από το Οικ. Πατριαρχείον την χειραφέτησιν και την κήρυξιν του αυτοκεφάλου...».

Από της υπογραφής και εφαρμογής της Διεθνούς Συνθήκης της Λωζάνης (1923) σύμφωνα με την οποία τα Δωδεκάνησα δεν ενσωματώνονταν στην εθνική επικράτεια της Ελλάδος, η Ιταλία εδραίωσε έτι περισσότερο την κατοχική παρουσία της στη Δωδεκάνησο και έθεσε επιτακτικότερα σε απόλυτη εφαρμογή το προμελετημένο σχέδιό της για την ίδρυση της αυτοκεφάλου εκκλησίας της Δωδεκανήσου. Ο λόγος βεβαίως ήταν εξοφθάλμως προφανής, επειδή ακριβώς η ιταλική διοίκηση απαιτούσε την πλήρη αποκοπή των πατριαρχικών εκκλησιαστικών επαρχιών της Δωδεκανήσου από της προστατευτικής αγκάλης της φιλοστόργου και Πρωτοθρόνου Μητρός αυτών Αγίας Μεγάλης του Χριστού Κωνσταντινουπολίτιδος Εκκλησίας προκειμένου να είναι εύκολη λεία στην ιταλική προπαγάνδα, η οποία ευθέως και άνευ και των ελαχίστων ακόμη προσχημάτων επεδίωκε τον εξιταλισμό των Ορθοδόξων Ελλήνων κατοίκων της Δωδεκανήσου.

Το εναρκτήριο λάκτισμα από ιταλικής πλευράς εδόθη από τον Μάριο Λάγκο, ο οποίος απέστειλε σχετικό έγγραφο στον τότε Μητροπολίτη Ρόδου Απόστολο (1913-1946) όπου ετονίζετο η ανάγκη να κηρυχθεί η Εκκλησία της Δωδεκανήσου αυτοκέφαλος, «*διά να έχη την ανεξαρτησίαν πρωτοβουλίας*». Άξιο μνείας εν προκειμένω είναι το γεγονός ότι ο τότε Μητροπολίτης Ρόδου Απόστολος (Τρύφωνος) ενώ αρχικώς ήταν ανένδοτος έναντι των ποικίλων και δολίων απαιτήσεων της ιταλικής κατοχής και γι' αυτό εξορίσθηκε κατά το έτος 1921 αρχικώς στην Πάτμο και έπειτα στην Κωνσταντινούπολη, εντούτοις μετά την επιστροφή του στην έδρα της Μητροπόλεώς του, όπως γράφει ο Τραπεζούντος Χρύσανθος: «*έκτοτε διάφορος υπήρξεν η πολιτεία αυτού τόσον έναντι του Οικουμενικού Πατριαρχείου όσον και έναντι του ποιμνίου του*».

Το όλο αυτό φλέγον και ακανθώδες ζήτημα, επειδή δεν είχε αμιγώς εκκλησιαστικό χαρακτήρα αλλά εξόχως και ιδιαζόντως πολιτική και εθνική διάσταση, όπως ήταν αναμενόμενο, προεκάλεσε την άμεση αντίδραση και κινητοποίηση του Υπουργείου Εξωτερικών της Ελλάδος, το οποίο έδωσε οδηγίες μέσω του Προξενείου αυτού και σύμφωνα με αυτές οι Μητροπολίτες Ρόδου και Καρπάθου έπρεπε ρητά να δηλώσουν «*ότι ζήτημα αυτοκεφάλου εγείρεται μόνον όταν απελευθερώνεται τμήμα ορθοδόξου λαού, οπότε τόσο η Εκκλησία όσον και η πολιτεία του νέου κράτους ζητούν από το Πατριαρχείο την παραχώρηση του Αυτοκεφάλου*».

Επί της πατριαρχείας Γρηγορίου του Ζ' άρχισαν οι επί του προκειμένου ζητήματος διπλωματικές διαπραγματεύσεις με την ιταλική πρεσβεία στην Κωνσταντινούπολη και τα εμπλεκόμενα μέρη ήταν το Οικουμενικό Πατριαρχείο, η Ιταλική Πρεσβεία, ο Μητροπολίτης Ρόδου Απόστολος και η Διοίκηση της Ρόδου. Ο θάνατος του Οικουμενικού Πατριάρχου Γρηγορίου Ζ' (1923-1924) και η αιφνίδια απομάκρυνση από τον Οικουμενικό Θρόνο του διαδόχου αυτού, Οικουμενικού Πατριάρχου Κωνσταντίνου Στ' ως «*Ανταλλαξίμου*», όπως ήταν αναμενόμενο, επιβράδυναν τις διαπραγματεύσεις.

Ο αοίδιμος Καθηγητής της εν Χάλκη Ιεράς Θεολογικής Σχολής της Χάλκης Βασίλειος Σταυρίδης, αναφερόμενος στην εκ νέου έναρξη των σχετικών διαπραγματεύσεων επί της πατριαρχείας Βασιλείου του Γ' (1925-1929), γράφει σχετικώς: *«εγένετο διαπραγματεύσεις μετ' ιδιαίτερας επιτροπής της ιταλικής κυβερνήσεως διά την ρύθμισιν του δωδεκανησιακού προβλήματος (1929)»*. Ενώ μάλιστα τα εμπλεκόμενα μέρη είχαν καταλήξει σε ένα είδος συμφωνίας, η οποία απευτώθη σε σχετική έκθεση της Πατριαρχικής Επιτροπής, εντούτοις δεν υπεγράφη ο *«Τόμος της Αυτοκεφαλίας»* της Δωδεκανησιακής Εκκλησίας λόγω του επισυμβάντος θανάτου του Οικουμενικού Πατριάρχου Βασιλείου Γ'.

Ο διάδοχος του Οικουμενικού Πατριάρχου Βασιλείου Γ', Φώτιος ο Β' (1929-1935), ως λίαν ευφυής και έμπειρος οιακοστρόφος της Πρωτοθρόνου Μητρός Αγίας Μεγάλης του Χριστού Κωνσταντινουπολίτιδος Εκκλησίας έθεσε εξαπιναίως ως απαράβατο όρο για την υπογραφή του σχετικού *«Τόμου της Αυτοκεφαλίας»* για την Δωδεκανησιακή Εκκλησία, την διενέργεια *«δημοψηφίσματος»* προκειμένου ελευθέρως και αβιάστως να εκφράσει την βούλησή του ο Ορθόδοξος χριστιανικός πληθυσμός των Δωδεκανήσων, αλλά η πατριαρχική πρόταση δεν εγένετο αποδεκτή και η ιταλική κατοχική διοίκηση ανέβαλε προς το παρόν τα δόλια σχέδιά τους. Ο αοίδιμος Καθηγητής Βασίλειος Σταυρίδης αναφερόμενος σε όσα συνέβησαν κατά την πατριαρχεία του μεγάλου Οικουμενικού Πατριάρχου Φώτιου Β' περί του ζητήματος της αυτοκεφαλίας της Δωδεκανησιακής Εκκλησίας γράφει ότι: *«Το δωδεκανησιακόν ζήτημα ευρίσκετο εις κρίσιμον φάσιν, λόγω των σχεδίων της ιταλικής κυβερνήσεως, η οποία προήλθεν εις επαφάς μετά του Οικουμενικού Πατριαρχείου διά την παροχήν του αυτοκεφάλου εις την εκεί Εκκλησίαν. Επί της πατριαρχείας του Βασιλείου Γ' αι διαπραγματεύσεις είχαν σχεδόν φθάσει εις το τέρμα αυτών. Ο Φώτιος Β' εις τας αρχάς της πατριαρχείας αυτού έκαμε στροφήν, υποδειξας ότι απαραίτητος προς τούτο όρος ήτο να ερωτηθή ο λαός της Δωδεκανήσου. Οι Ιταλοί προς τούτο ανέβαλον επ' αόριστον την εφαρμογήν των σχεδίων των»*.

Είναι γεγονός μεμαρτυρημένο και αψευδώς καταγεγραμμένο στις σελίδες της νεωτέρας εκκλησιαστικής ιστορίας ότι το λεγόμενο ζήτημα της αυτοκεφαλίας της Δωδεκανησιακής Εκκλησίας εναυάγησε διότι πρωτίστως επολεμήθη ιερώ ζήλω και παντί σθένει από τους εντοπίους Δωδεκανησίους καθώς και εκείνους των Αθηνών, της Αιγύπτου και άλλων χωρών του εξωτερικού, επειδή είστευαν ακραδάντως ότι μιά τέτοια ψευδεπίγραφη χειραφέτηση και βιαίως επιβληθείσα αποκοπή της Δωδεκανήσου από τον ζωογόνο και προστατευτικό ομφάλιο λώρο της αληθούς αυτών Μητρός Αγίας Μεγάλης του Χριστού Κωνσταντινουπολίτιδος Εκκλησίας θα είχε ολέθριες συνέπειες σε εκκλησιαστικό και εθνικό επίπεδο για τους Ορθοδόξους Έλληνες και την Εκκλησία της Δωδεκανήσου.

Στο προσωπικό αρχείο του αοιδίμου Μητροπολίτου Τραπεζούντος Χρυσάνθου, τότε επισήμου Αντιπροσώπου (Αποκρισάριου) του Οικουμενικού Πατριαρχείου στην Εκκλησία της Ελλάδος, τα σωζόμενα ιστορικά - εκκλησιαστικά έγγραφα περί του φλέγοντος και ακανθώδους ζητήματος του λεγομένου *«Δωδεκανησιακού Αυτοκεφάλου»* αποκαλύπτουν την δυναμικώς εκδηλωθείσα ηχηρά αντίδραση και αντίσταση των πιστών και αφοσιωμένων τέκνων του Οικουμενικού Πατριαρχείου, ήτοι των ενθάδε και απανταχού της γης Ελλήνων Δωδεκανησίων, στα σχέδια της ιταλικής κατοχής, όταν κατά το έτος 1934 οι Μητροπολίτες Ρόδου Απόστολος, Καρπάθου Γερμανός, Καλύμνου Απόστολος, ο Πατριαρχικός Επίτροπος Κώου Αρχιμ. Φιλήμων και ο Ηγούμενος της Πατριαρχικής και Σταυροπηγιακής Ιεράς Μονής Πάτμου Θεόφιλος, εξαναγκασθέντες και πιεσθέντες υπό των Ιταλών κατακτητών

εζήτησαν την από το μαρτυρικό Πρωτόθρονο και Πρωτεύθυνο Οικουμενικό Πατριαρχείο την χειραφέτηση της εν Δωδεκανήσω Εκκλησίας.

Ο πολύς Τραπεζούντιος Χρύσανθος εξαίροντας το ακλόνητο και αστασίαστο πατριαρχικό φρόνημα ιδιαίτερος των Ορθοδόξων Ελλήνων Δωδεκανησίων γράφει ότι: *«Το δημιουργηθέν αυτό κλίμα επέφερον ενδεχομένως την κάμψιν αντιστάσεως της Εκκλησίας και ηνάγκασεν αυτήν να ζητήση από το Οικ. Πατριαρχείον την χειραφέτησιν και την κήρυξιν του αυτοκεφάλου. Ο Δωδεκανησιακός λαός (κλήρος και λαός) ως και αι διάφοροι Δωδεκανησιακαί Οργανώσεις Αλεξανδρείας και αλλαχού εξηγέρθησαν εναντίον της πολιτικής ταύτης της Εκκλησίας και εζήτησαν από το Οικ. Πατριαρχείον την απόρριψιν της προτάσεως ταύτης».*

Στο πολύτιμο προσωπικό αρχείο του αιιδίμου Μητροπολίτου Τραπεζούντος Χρυσάνθου είναι αποθησαυρισμένες οι αληθείς γραπτές μαρτυρίες, οι οποίες αποδεικνύουν περιτράνω το ουδέ κατ' ελάχιστον αστασιάστως ακλόνητο πατριαρχικό φρόνημα των Ορθοδόξων Ελλήνων Δωδεκανησίων. Όταν λοιπόν ο Τραπεζούντος Χρύσανθος ήταν Αποκριτάριος του Οικουμενικού Πατριαρχείου παρά τη θυγατρί Εκκλησία της Ελλάδος, έλαβε την υπό ημερομηνία 11 Μαΐου 1929 επιστολή, την οποία είχε αποστείλει προς τον ίδιο η εν Αλεξανδρεία Κεντρική Ένωση Δωδεκανησίων, αφού είχε προηγηθεί σχετική επί του όλου ζητήματος επιστολή αυτών και προς τον τότε Οικουμενικό Πατριάρχη Βασίλειο Γ' (1925-1929), και σ' αυτή οι κατ' εντολήν της Δωδεκανησιακής Ενώσεως υπογράφωντες Ιωάννης Ν. Καζούλλης ως Πρόεδρος και ο κ. Ε. Κουλλέτης ως Γενικός Γραμματεύς αυτής, έγραφαν προς τον σοφό Πατριαρχικό Ιεράρχη: *«...απευθυνόμενοι σήμερον προς Υμάς, εν τη ιδιότητι Υμών ως ανωτέρου θρησκευτικού ημών αρχηγού και Αντιπροσώπου του Οικουμενικού Πατριαρχείου, εξαιτούμεθα ευλαβώς την Υμετέραν συναντίληψιν και πεφωτισμένην κρίσιν, προς αποτροπήν του μεγίστου τούτου των κινδύνων».*

Στην μακροσκελέστατη εκείνη επιστολή της εν Αλεξανδρεία Κεντρικής Ενώσεως Δωδεκανησίων προς τον Οικουμενικό Πατριάρχη Βασίλειο Γ', την οποία είχαν κοινοποιήσει και στον Μητροπολίτη Τραπεζούντος Χρύσανθο ως Αποκριτάριο του Οικουμενικού Θρόνου εν Αθήναις, αναφέροντο μεταξύ άλλων και τα εξής: *«Παναγιώτατε Δέσποτα, Το Συμβούλιο της καθ' ημάς Κεντρικής των Δωδεκανησίων Επιτροπής, έκκληκτον προ της ανακινήσεως του εκκλησιαστικού ζητήματος της Δωδεκανήσου και των εις γνώσιν αυτού περιελθουσών ασφαλών πληροφοριών περί επικειμένης υποχωρήσεως εις τας ιταλικάς αξιώσεις διά της ανακηρύξεως του Αυτοκεφάλου, έσπευσε να αποστείλει δύο τηλεγραφήματα διαμαρτυρίας προς την Υμετέραν Θειοτάτην Παναγιότητα, των οποίων αντίγραφα εσωκλείομεν τη παρούση.*

Επιφυλαττόμενοι να υποβάλωμεν τη Υ.Θ.Π. και τη περί Αυτήν Ιερά Συνόδω λεπτομερές υπόμνημα, αρκούμεθα διά της παρούσης ημών επιστολής να αναφέρωμεν ότι, θα εδεχόμεθα ίσως όπως παραχωρηθούν τη Εκκλησία Δωδεκανήσου, προς ικανοποίησιν των ιταλικών επιθυμιών, τόσοι βαθμοί θρησκευτικής αυτοδιοικήσεως, όσοι πολιτικής αυτοδιοικήσεως θα παρεχωρούντο εκ μέρους της Ιταλίας. Η ανακήρυξις όμως της Εκκλησίας μας εις Αυτοκέφαλον άνευ ουδεμιάς εξαρτήσεως εκ των Πατριαρχείων, θα απετέλει αυτόχρημα εθνικόν κατά των Δωδεκανησίων έγκλημα και βαρύ κατά της Ορθοδοξίας εν γένει πλήγμα.

Έχοντες εκπεφρασμένας, ως γνωρίζετε, τας επί του προκειμένου σαφείς γνώμας των Πατριαρχείων Αλεξανδρείας και Ιεροσολύμων, ως και τας γνώμας πολλών άλλων θρησκευτικών ημών λειτουργών, κατεβάλαμεν πάσαν δυνατήν προσπάθειαν μέχρι σήμερον προς αποσόβησιν του κινδύνου. Νυν όμως, οπότε το ζήτημα επανέρχεται επί τάπητος, ως μη

ώφειλεν, έχομεν δε βασίμους φόβους περί του τελικού θριάμβου των ιταλικών αξιώσεων, είμεθα υποχρεωμένοι, εκτελούντες εντολήν πάντων των Δωδεκανησίων, να γνωρίσωμεν τη Υ.Θ.Π. και τη περί Αυτήν Ιερά Συνόδω, ότι αρνούμεθα διαρρήδην να υποταχθώμεν εις μίαν ενδεχομένην αντικανονικήν απόφασιν...».

Οι μετέχοντες στην εν Αλεξανδρεία Κεντρική Ένωση των Δωδεκανησίων, αφού εκθέτουν λεπτομερώς τις απόψεις τους στον αοίδιμο Οικουμενικό Πατριάρχη Βασίλειο περί των ιδιαζόντως δυσχερών πτυχών της «αυτοκεφαλοποιήσεως της Δωδεκανησιακής Εκκλησίας», καταλήγουν επισημαίνοντες, εν αγωνία ψυχής, τα κάτωθι: «Οι λόγοι ούτοι, Παναγιώτατε, και άλλοι δευτερευούσης μεν ίσως σημασίας αλλ' ουχί και διά τούτο άμοιροι σπουδαιότητος, μας έπεισαν ευθύς εξ αρχής όπως ταχθώμεν κατά του σατανικού σχεδίου της αυτοκεφαλοποιήσεως της Εκκλησίας μας. Αυτός ούτος ο Μητροπολίτης Απόστολος άμα τη κατά το έτος 1921 εξορία του, ευρισκόμενος εισέτι εν Πάτμω, προείδε τους εκ του αυτοκεφάλου κινδύνου και προέβαιεν εις θερμάς συστάσεις όπως ληφθούν πάντα τα μέτρα και ώμεν έτοιμοι προς αντιμετώπισιν ενός τοιούτου ενδεχομένου. Τας αυτάς συστάσεις και οδηγίας έδιδεν κατόπιν και εν Κων/πόλει ευρισκόμενος, μέχρι της επιστροφής αυτού εις Ρόδον τον Οκτώβριον του 1924, οπότε από σφοδρός πολέμιος της ιδέας του αυτοκεφάλου, μετετρέπη αίφνης εις υπέρμαχον και θαυμαστήν αυτής.

Αλλ' υπάρχουν οι φοβούμενοι ότι και άνευ ημών η Ιταλία θα προβή πραξικοπηματικός εις την δημιουργίαν του αυτοκεφάλου. Το τοιούτον δεν μας πτοεί. Απεναντίας, θα δημιουργήση κατάστασιν φαινομενικώς μεν θλιβεράν, κατ' ουσίαν όμως ωφέλιμον διά την Δωδεκανησιακήν υπόθεσιν. Εξιταλισμοί διά της βίας είναι αδύνατοι ως μαρτυρεί η μακράν ιστορία. Διά της άλλης όμως οδού, δηλονότι του αυτοκεφάλου και των συμβιβαστικών υποχωρήσεων, ο εξιταλισμός θα είναι τόσον βέβαιος, ώστε να δύναται από τούδε μάλιστα να προσδιορισθή και ο προς τούτο απαιτηθησόμενος χρόνος.

Φέροντες κατά καθήκον πάντα τα ανωτέρω εις γνώσιν της Υ.Θ.Π. και της περί Αυτήν Ιεράς Συνόδου, και έχοντες ήσυχον την συνείδησιν ημών, επαφιέμεθα νυν εις την Υμετέραν αντίληψιν με την ελπίδα ότι είναι εισέτι καιρός να αποφευχθή το ολέθριον προς τα πρόσω βήμα.

Εξαιτούμενοι εν τέλει τας ευχάς και ευλογίας της Υ.Θ.Π., διατελούμεν τέκνα Αυτής πιστά...».

Ο Μητροπολίτης Τραπεζούντος Χρύσανθος στις 14 Μαΐου 1929 έλαβε και νέα επιστολή διαμαρτυρίας από την « Ένωση Δωδεκανησίων Κάρφ-ελ-Ζαγιάτ Αιγύπτου », στην οποία μεταξύ άλλων έγραφαν μετ' αγωνίας και άλγους ψυχής και καρδίας, τα κάτωθι : «Πανιερώτατε, μετά μεγάλης εκπλήξεως πληροφορείται η εν Κάρφ-ελ-Ζιγιάτ Πατριά των Δωδεκανησίων την φρικτήν είδησιν ότι καταβάλλονται από τινος απεγνωσμένα προσπάθειαι εκ μέρους των ιταλικών αρχών προς αυτοκεφαλοποίησιν της Εκκλησίας των Δωδεκανησίων και απόσχισιν αυτής από του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Η στυγερά αύτη προσπάθεια, η μελετωμένη εις βάρος του μαρτυρικού λαού των Δωδεκανησίων, του οποίου η όλη κατάστασις είναι, ως γνωστόν, θλιβερά και αξιοθρήνητος, εις ουδέν άλλον αποβλέπει ή εις την ολικήν διαφθοράν της ελληνικής συνειδήσεως του πληρώματος της Εκκλησίας και εις την θρησκευτικήν υποδούλωσίν του...η ανθελληνική δράσις των ιταλικών αρχών, εν συνδυασμώ με την εγκληματικήν στάσιν του Μητροπολίτου Ρόδου, παρανόμως εκβιάζουσι το Οικουμενικόν Πατριαρχείον προς αυτοκεφαλοποίησιν της Εκκλησίας του απροστατεύτου Δωδεκανησιακού λαού, παρά την επίμονον άρνησίν του.

Επικαλούμεθα όθεν, Πανιερώτατε, την Υμετέραν υψηλήν αντίληψιν όπως υψώσητε κραυγήν διαμαρτυρίας κατά της προσπαθείας ταύτης της αποτελούσης πλήγμα κατά της Ορθοδοξίας εν γένει, και εξασκήσητε την προσωπικήν Υμών επιρροήν όπου δει, προς ματαίωσιν τοιούτου πραξικοπήματος. Έχομεν δε δι' ελπίδος ότι η προστατευτική Υμών επέμβασις εις την μελετωμένην ταύτην εθνικήν συμφοράν, θα συντελέση εις την εξουδετέρωσιν του σφαγιασμού των δικαιωμάτων της δεινοπαθούς Δωδεκανήσου...».

Οι ραγδαίες εξελίξεις οι οποίες επισυνέβησαν κατά τα έτη της πατριαρχείας του Κωνσταντινουπόλεως Φωτίου Β' και ειδικότερα κατά το έτος 1934 οδήγησαν και τους Ορθοδόξους κληρικούς του ιερατείου Καλύμνου να αντιδράσουν στο ενδεχόμενο παραχωρήσεως εκ μέρους του Οικουμενικού Πατριαρχείου του αυτοκεφάλου διοικητικού καθεστώτος στην Δωδεκανησιακή Εκκλησία και γι' αυτό, όταν ο Μητροπολίτης Τραπεζούντος Χρύσανθος ως Αποκριτάριος του Οικουμενικού Πατριαρχείου παρά τη Εκκλησία της Ελλάδος έλαβε το υπό ημερομηνία 23 Οκτωβρίου 1934 γράμμα διαμαρτυρίας του Ιερατείου Καλύμνου, απήντησε ως ακολούθως: *«Το γράμμα σου ανεγνώσθη με θλίψιν πολλήν δι' όσα εγένοντο, αλλά και με ικανοποίησιν διά την θαρραλέαν εθνοπρεπή στάσιν όλων των αγαπητών Καλυμνίων. Η στάσις αύτη είναι αφορμή καυχήσεως και χαράς. Όλοι εδώ με ενθουσιασμόν ομιλούν περί της εμμονής υμών ει τας Ορθοδόξους και εθνικάς παραδόσεις και συνιστώσιν ίνα μη καμφθήτε, αλλ' εξακολουθήτε να μένητε ακλόνητοι και σταθεροί. Αι ελευθερίαί κερδίζονται με αγώνας και θυσίας. Και αν ακόμη η ιδική μας γενεά δεν αξιωθή να ίδη την ελευθερίαν, αι απερχόμεναι γενεαί θα θερίσουν με αγαλλίασιν ό,τι σεις εσπείρατε με δάκρυα και θα σας ευλογούν.*

Η Μητέρα Εκκλησία μακρόθεν σας ευλογεί και επικαλείται την βοήθειαν και δύναμιν του Θεού επί τους αγώνας υμών. Εμμένει δε η Μητέρα Εκκλησία εις την γραμμήν την οποίαν εχάραξε, να μη χορηγήση το αυτοκέφαλον, αλλά να διατηρήση με τον αγαπημένον Δωδεκανησιακόν λαόν τον δεσμόν, τον οποίον έχει από τόσων αιώνων και τον οποίον καμμία προσπάθεια και καμμία τυραννία δεν ημπόρεσε να διακόψη...

Επειδή δε πρέπει να μάθη η Μητέρα Εκκλησία ότι μένετε ακλόνητοι επί της αποφάσεώς σας, είναι καλόν να γράψητε έκθεσιν εμπιστευτικήν εις το Οικουμενικόν Πατριαρχείον, εκθέτοντες τας γενομένας ενεργείας και πιέσεις διά την περισυλλογήν υπογραφών προς εκπλήρωσιν των σκοτίων σκοπών των τυράννων και αποξένωσιν υμών από του Οικουμενικού Πατριαρχείου και ό,τι αυτή είναι η γνώμη και απόφασις των Καλυμνίων και όλων των Δωδεκανησίων».

Στις 12 Νοεμβρίου 1934 ο Μητροπολίτης Τραπεζούντος απέστειλε στο Οικουμενικό Πατριαρχείο και προσωπικώς προς τον αοίδιμο Οικουμενικό Πατριάρχη Φώτιο ένα εμπιστευτικό γράμμα αυτού και τον σχετικό φάκελλο του ιερού πατριαρχικού κλήρου της Καλύμνου, ο οποίος απηυθύνετο προς την μαρτυρική και φιλόστοργη αυτού Μητέρα Αγία Μεγάλη του Χριστού Κωνσταντινουπολίτιδα Εκκλησία ζητώντας διακαώς να πληροφορηθεί για το φλέγον ζήτημα της υπό των κατοχικών ιταλικών δυνάμεων επιβολής της αυτοκεφαλοποιήσεως της εν Δωδεκανήσω Εκκλησίας παρά την σθεναρά αντίδραση και αντίσταση του Δωδεκανησιακού λαού. Ο δε Οικουμενικός Πατριάρχης Φώτιος με το από 24 Νοεμβρίου 1934 πατριαρχικό απαντητικό γράμμα αυτού προς τον Μητροπολίτη Τραπεζούντος Χρύσανθο και δι' αυτού προς τον ιερό κλήρο της νήσου Καλύμνου, ανέφερε μεταξύ άλλων και τα κάτωθι : *«...επειδή δε ο επιστείλας ημίν ιερός κλήρος της νήσου Καλύμνου ζητεί απάντησιν εις τα γράμματα αυτού, απεφασίσθη συνοδικώς όπως ανακοινωθώσιν αυτώ μετά πάσης προσοχής και μεγάλης προφυλάξεως, ίνα μη εκτεθή ούτος*

ενόπιον της κατοχής, τα ακόλουθα: Η Μήτηρ Εκκλησία έλαβε τα υμέτερα γράμματα ,τα ψηφίσματα και τα λοιπά έγγραφα, και μετά πόνου πληροφόρηθη τας αλλοτρίας αναμίξεις των αρχών εις ζητήματα της Εκκλησίας ημών, μετά συγκινήσεως δε βαθείας έλαβε γνώσιν των υφ' υμών γενομένων προς εκδήλωσιν της προς την Μητέρα Εκκλησίαν αφοσιώσεως υμών και της εν ταύτη ευσταθείας υμών.

Τοις Ιερωτάτοις Μητροπολίταις Δωδεκανήσου η Εκκλησία αυστηρώς απηγόρευσε πάσαν οιανδήποτε ανάμιξιν εις ζητήματα κείμενα εκτός των καθωρισμένων ποιμαντικών καθηκόντων αυτών και της δικαιοδοσίας αυτών, απολύσασα προς αυτούς ιδιαίτεραν σχετικήν επιστολήν.

Η Μήτηρ Εκκλησία χαίρει και συγχαίρει τω ιερώ κλήρω διά την ευσέβειαν και την ευστάθειαν αυτού εις τα ιερά και τα όσια της πίστεως και της Εκκλησίας...και αύθις δε συνιστώντες μεγίστην προσοχήν εις τον τρόπον της διαβάσεως των ανακοινώσεων της Εκκλησίας προς τον εν Καλύμνω ιερόν κλήρον εκφράζομεν και επί τη περιστάσει ταύτη τας θερμάς της Εκκλησίας ευχαριστίας και τη ευαρέσκειαν αυτής διά τους υπέρ αυτής πόνους και τας τιμίας προσπαθείας της υμετέρας αγαπητής Ιερότητος υπέρ των μεγάλων ζητημάτων αυτής...».

Στο προσωπικό αρχείο του αιδιόμου Μητροπολίτου Τραπεζούντος Χρυσάνθου σώζεται επίσης και το ιδιαίτερας ιστορικής αξίας και σημασίας πατριαρχικό γράμμα, το οποίο απέστειλε ο Οικουμενικός Πατριάρχης Φώτιος Β΄ στις 15 Νοεμβρίου 1934 ως απάντηση στο από 7 Ιουνίου 1934 υποβληθέν υπόμνημα των Μητροπολιτών Ρόδου, Καρπάθου και Κάσου, Λέρου και Καλύμνου, καθώς και στο νέο γράμμα αυτών προς το Οικουμενικό Πατριαρχείο υπό ημερομηνία 12 Οκτωβρίου 1934, τα οποία αμφότερα αφορούσαν στην εν Δωδεκανήσω εκκλησιαστική κατάσταση.

Ο Οικουμενικός Πατριάρχης Φώτιος με αυστηρή και μη επιδεχομένη παρερμηνειών εκκλησιαστική γλώσσα προς τους ως άνω ενίοτε αντικανονικώς και εν ανυπακοή δρώντες εν Δωδεκανήσω Μητροπολίτες της πολυμαρτυρικώς καθηγιασμένης Μητρός Αγίας Μεγάλης του Χριστού Κωνσταντινουπολίτιδος Εκκλησίας έγραφε τα εξής : «...η του ως άνω υπομνήματος και του ειρημένου γράμματος ανάγνωσις προυκάλεσεν ιδιαίτεραν στενοχωρίαν και λύπην και απορίαν της Εκκλησίας διά τους εξής σπουδαίους λόγους : Α) Διά το γενικόν ύφος των εγγράφων τούτων και δι' εκφράσεις περιεχομένας εν αυτοίς, θιγούσας την οφειλομένην προς την Μητέρα Εκκλησίαν και την Προϊσταμένην Εκκλησιαστικήν Αρχήν ευλάβειαν, δυναμένας δε εκληφθήναι καθ' έννοιαν τοιαύτην, καθ' ην αι ευθύνη επιρρίπτονται ουχί τοις οίς αύται ανήκουσιν αλλά τη Εκκλησία. Β) Δι' ανακριβείας περιεχομένας εν αυτοίς, οίαι ότι η Εκκλησία ουκ απαντά εις τα γράμματα υμών και ότι δήθεν αύτη εγκατέλιπε τας Ιερότητας υμών και το ποίμνιον εις την τύχην αυτών, και ταύτα ενώ η Εκκλησία από ετών ταλαιπωρείται και εις πόνους υποβάλλεται, επιδεικνυμένη ενεργώς την στοργήν και μέριμναν αυτής προς το εν Δωδεκανήσω ευσεβές ποίμνιον αυτής και πάσαν την αγάπην και φιλαδελφίαν αυτής προς τας Ιερότητας υμών, διαρκώς δε παραμυθεί και θερμώς προτρέπει εις εγκαρτέρησιν και υπομονήν υμών. Γ) Διά την εν αγνοία της Εκκλησίας γενομένην συγκέντρωσιν και ανάμιξιν των Ιεροτήτων υμών εις ζητήματα, άπερ κείνται εκτός των διαγεγραμμένων ποιμαντορικών καθηκόντων. Δ) Διά την αποστολήν κοινών προς την Εκκλησίαν αναφορών, και Ε) Διά την δήλωσιν ότι αι Ιερότητες υμών μελετώσι πρωτόκολλα και σχέδια από κοινού και ως σώμα εν αγνοία της Διοικούσης Εκκλησίας.

Εφ' ω και ανακοινούμεθα τα ανωτέρω και τη υμετέρα Ιερότητι, συνιστώντες όπως αποφεύγη αύτη την ανάμιξιν εις υποθέσεις μη αναγομένας εις τον κύκλον των ποιμαντορικών

καθηκόντων, προερχομένη ουχ ήττον εις τα κατάλληλα παρ' οίς δει διαβήματα εν τη οικεία περιοχή εν εκάστοτε παρουσιαζομένη ανάγκη....».

Πολλαπλώς και εξιδιασμένως αξία μνείας, επισημάνσεως και καταγραφής είναι η επιστημονική «*Ιστορικο-Κανονική Γνωμάτευση*» του Μητροπολίτου Τραπεζούντος Χρυσάνθου περί του λίαν ακανθόδους ζητήματος της παραχωρήσεως του αυτοκεφάλου διοικητικού καθεστώτος στην Δωδεκανησιακή Εκκλησία υπό του Οικουμενικού Πατριαρχείου, το οποίο προς λυσιτελή αντιμετώπιση του όλου πολυδαίδαλου ζητήματος είχε ζητήσει την εν λόγω γνωμάτευση από τον λόγιο Ιεράρχη του, ο οποίος σημειωτέον ήταν τελείως αντίθετος προς την χορήγηση του αυτοκεφάλου στην εν Δωδεκανήσω Εκκλησία.

Στην συγκεκριμένη βαρυσήμαντη γνωμάτευση ο συνετός και ένσοφος Μητροπολίτης Τραπεζούντος Χρυσάνθος θέτει μετ' ακριβείας αρχικώς τους όρους και τις προϋποθέσεις για την υπό του Πρωτοθρόνου Οικουμενικού Πατριαρχείου χορήγηση του αυτοκεφάλου διοικητικού καθεστώτος σε μία τοπική Εκκλησία γράφοντας μεταξύ άλλων τα εξής: «*Το Οικουμενικόν Πατριαχείον, η ανέκαθεν ανωτάτη εκκλησιαστική αρχή των Ορθοδόξων λαών της καθ' ημάς Ανατολής, χειραγωγήσασα αυτούς εις ανάπτυξιν ιδίας ελευθέρας εκκλησιαστικής και εθνικής ζωής, εχειραφέτει εκάστοτε εκκλησιαστικώς εις αυτοκέφαλον εθνικήν Εκκλησίαν εκείνον τον Ορθόδοξον λαόν, όστις προηγουμένως εχειραφετείτο πολιτικώς και συνεκροτείτο εις ανεξάρτητον ορθόδοξον εθνικόν κράτος, παράδειγμα η Ρωσία, η Ελλάς, η Σερβία, η Ρουμανία.*

Εχειραφέτει δε, αφού εβεβαιούτο ότι η ομόδοξος εθνική πολιτεία θα παρείχεν εις την χειραφετούμενην εθνικήν Εκκλησίαν έρεισμα και ελευθερίαν, ώστε να έχη αύτη απόλυτον αυθυπαρξίαν και να αναπτύσση πλουσιωτέραν ζωήν παρ' όσον είχεν εφ' όσον υπήγετο υπό το Οικουμενικόν Πατριαχείον, ως πράγματι συνέβη εις τας χειραφετηθείσας Εκκλησίας Ρωσίας, Ελλάδος, Σερβίας, Ρουμανίας.

Αλλά και εις τας περιπτώσεις ταύτας το αυτοκέφαλον εχορηγείτο τη αιτήσει των Ιεραρχών και ολοκλήρου του ενδιαφερομένου Ορθοδόξου λαού, υποβάλλοντος την αίτησιν διά της εξ αυτού απορρεούσης ομοδόξου εθνικής κυβερνήσεως, του Οικουμενικού Πατριαρχείου έχοντος απόλυτον ελευθερίαν να εκτιμήση τα πράγματα και να δεχθή ή απορρίψη την αίτησιν...».

Ο Μητροπολίτης Τραπεζούντος Χρυσάνθος συμφώνως προς το ως άνω ιστορικό-κανονικό και εκκλησιαστικό πλαίσιο αναφερόμενος στην περίπτωση της υπό των ιταλικών κατοχικών δυνάμεων προβληθείσης απαιτήσεως για την χορήγηση του αυτοκεφάλου στην Δωδεκανησιακή Εκκλησία, γράφει τα κάτωθι: «*Συγκεκριμένως διά την Δωδεκάνησον ουδείς των ανωτέρω λόγων συντρέχει εις χορηγίαν του αυτοκεφάλου, διότι ούτε εις ομόδοξον εθνικόν κράτος συνεκροτήθη η Δωδεκάνησος, ούτε ο λαός ελευθέρως και αβιάστως εκδηλών την θέλησιν αυτού είναι διαθετειμένος να ζητήση το αυτοκέφαλον, απ' εναντίας μάλιστα αποκρούει αυτό πάση δυνάμει.*

Αλλά και η παρά των Τούρκων παραλαβούσα την Δωδεκάνησον Μεγάλη Δύναμις αντί να αυξήση τας επί τουρκοκρατίας υπάρχουσας εκκλησιαστικάς, εθνικάς και κοινοτικάς ελευθερίας του Ορθοδόξου Ελληνικού λαού, ως επισήμως επηγγέλθη τούτο άμα τη καταλήψει της Δωδεκανήσου, απ' εναντίας κατέλυσε βαθμηδόν μίαν προς μίαν τας ελευθερίας ταύτας (κατάλυσις της αυτονόμου κοινοτικής διοικήσεως των εκκλησιαστικών εκπαιδευτικών και φιλανθρωπικών ιδρυμάτων και κοινοτήτων, ως ταύτα ελειτούργουν επί τουρκοκρατίας, κατάλυσις της δικαστικής δικαιοδοσίας της Εκκλησίας εις ζητήματα προσωπικής καταστάσεως και δη και του μυστηρίου του γάμου κλπ), η δε πίεσις έφθασε μέχρι τοιούτου σημείου ώστε ν'

απαγορευθεί η άσκησης των πνευματικών καθηκόντων του Οικουμενικού Πατριαρχείου επί της Εκκλησίας Δωδεκανήσου, να εμποδισθή η τέλεσις μυστηρίου της χειροτονίας των ιερέων άνευ αδείας αλλοδόξου πολιτικής αρχής, η θρησκευτική διδασκαλία εις τα σχολεία να γίνεται λεληθότως κατά το λατινικόν δόγμα, η πολιτική αρχή παρά τους αιωνοβίους εκκλησιαστικούς κανόνας να καταλύη τας μοναστηριακάς αρχάς της Ιεράς Μονής Πάτμου και αυθαιρέτως να διορίζη κατά πρωτοφανές σύστημα μοναχούς επιστρατεύον προς διοίκησιν της μονής και ιδίους ελεγκτάς και διαχειριστάς της μοναστηριακής περιουσίας και εν ενί λόγω να περιέλθη λαός και Εκκλησία, εις κατάστασιν διωγμού.

Υπό τοιαύτας συνθήκας η χειραφέτησις της Εκκλησίας Δωδεκανήσου θα εσήμαιεν ένοχον παράδοσιν αυτής υπό του Οικουμενικού Πατριαρχείου εις την δουλείαν, το δε Οικουμενικόν Πατριαρχείον υπό τοιαύτας συνθήκας χειραφετούν Εκκλησίαν και λαόν θα διέπραττεν έγκλημα εσχάτης προδοσίας έναντι του παρά Θεού ανατεθέντος τω Πατριαρχείω Ορθοδόξου λαού της Δωδεκανήσου, η δε ευθύνη του Οικουμενικού Πατριαρχείου έναντι Θεού και όλων των Ορθοδόξων αυτοκεφάλων Εκκλησιών θα ήτο μεγάλη».

Η ως άνω ένεκα ιστορικής μνήμης και τιμής εκτενής διά γραπτών τεκμηρίων ημετέρα γραφή αποδεικνύει περιτράνωσ το αμετάθετο και αστασίαστο γνήσιο πατριαρχικό φρόνημα των Ορθοδόξων Δωδεκανησίων, οι οποίοι υπό πολλαπλώς αντίξοες συνθήκες ευρεθέντες κατά την διάρκεια της ιταλικής κατοχής παρέμειναν εδραίοι και ακλονήτως προσηλωμένοι στην πολυμαρτυρικώς καθηγιασμένη Μητέρα Αγία Μεγάλη του Χριστού Κωνσταντινουπολίτιδα Εκκλησία. Η εν Δωδεκανήσω Εκκλησία διά των Ιερών αυτής Πατριαρχικών Μητροπόλεων αποτελεί από αιώνων αναπόσπαστο και ακαταλύτως αδιαίρετο κανονικό έδαφος της εκκλησιαστικής δικαιοδοσίας του Πρωτοθρόνου και Πρωτευθύνου Οικουμενικού Πατριαρχείου, το οποίο κηδεμονικώς μεριμνά υπέρ του Δωδεκανησιακού Πατριαρχικού ποιμνίου του αποτρέποντας πάσα αντικανονική και αντιεκκλησιολογική εισπήδηση ή μωροφιλόδοξη απόπειρα εισπηδήσεως οιουδήποτε άφρονος και ασυνέτου κενοδόξου ή ματαιοδόξου επιβουλέως, καταδυναστευομένου υπό του νοσηρού συμπλέγματος (complex) του αντιεκκλησιολογικού εθνοφυλετισμού, του μίξερου και κοντόφθαλμου ελλαδικού επαρχιωτισμού και του αναθεματισμένου φαρμακίδειου καρκινωματικού φρονήματος και μένους, το οποίο τραγικώς εμφωλεύει έτι και νυν εν ταις καρδίαις ενίων...